

УДК 37.011: 167/168

АНДРІЙ КРАВЧЕНКО
МИРОСЛАВА САХНО
(Полтава)

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ – ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

Проаналізовано питання національно-патріотичного виховання молоді в Україні як найважливішого напрямку цілісного процесу формування особистості. Обґрунтовано мету, основні завдання та принципи його реалізації в сучасних умовах.

***Ключові слова:** особистість, держава, громадянське суспільство, національно-патріотичне виховання, молодь.*

Проблема національно-патріотичного виховання сучасної молоді є дуже актуальною сьогодні. Вона є необхідною частиною формування ціннісних якостей особистості. Як зазначав В.О. Сухомлинський, патріотизм як діяльна спрямованість свідомості, волі, почуттів діалектично пов'язаний з освіченістю, етичною, естетичною й емоційною культурою, світоглядною стійкістю, творчою працею. Виховання патріотичної свідомості, почуттів і переконань неможливо відокремити від складного цілісного процесу формування особистості [3, с. 132]. Актуальність та значущість патріотичного виховання набуває в сучасному українському суспільстві особливого значення в силу таких причин: існування реальної загрози територіальній цілісності і недоторканості, соціально-демографічні зміни, кризові явища, плюралізм та деформація ціннісних орієнтацій. Виховати патріотично налаштовану особистість представляється можливим за умови розвитку системи національної освіти, в якій базові питання виховання та навчання ґрунтуються на ідеях української героїчної історії, багатій культурі, звичаях народу та глибокому знанні рідної мови, літератури, поваги до національних та народних символів, основ християнської релігії.

Аналіз вивчення наукової літератури свідчить, що ідея патріотизму завжди була в центрі уваги, що пояснюється її значущістю у становленні особистості громадянина-патріота країни і громадянського суспільства в цілому.

Дана проблема завжди посідала провідне місце в історичній, філософській та педагогічній науках. Вже у Платона було міркування про те, що батьківщина дорожче матері та батька. У більш розробленому вигляді любов до Батьківщини як вища цінність розглядається у таких мислителів, як М. Макіавеллі, Ю. Крижанич, Ж. Руссо, І. Фіхте. Сутність патріотизму розкрито у працях Г. Ващенко, І. Огієнка, С. Русової, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін. Нові підходи щодо національно-патріотичного виховання можна знайти у працях П. Щербаня, К. Чорної, В. Кузя, Ю. Руденка, П. Кононенка, М. Стельмаховича. С. Русова завжди наголошувала на особливій ролі патріотичного виховання: «...виховати правдивих громадян, тобто людей, які в кожную потрібну хвилю готові все своє офірувати на осягнення здобутку – чи то буде мета наукова, чи політична, чи виключно суспільна» [2, с. 161-162].

У поясненні змісту й методів патріотичного виховання значний внесок зробили педагоги А. Макаренко та В. Сухомлинський. А. Макаренко говорив,

що патріотичне виховання є головною складовою цілісної системи виховання молоді людини [2, с. 162]. В. Сухомлинський наполягав на тому, що патріотичне виховання доцільно здійснювати на національних цінностях: любові до рідної землі, народу й Батьківщини, до мови та культури [3, с. 256-260].

Метою статті є висвітлення значення національно-патріотичного виховання сучасної молоді в Україні, основні завдання та шляхи формування патріотично свідомого громадянина своєї держави.

Патріотичне виховання – планомірна виховна діяльність, спрямована на формування у вихованців почуття патріотизму, тобто доброго ставлення до батьківщини та до представників спільних культури або країни. Таке виховання включатиме розвиток любові до батьківщини, національної самосвідомості й гідності; дбайливе ставлення до рідної мови, культури, традицій; відповідальність за природу рідної країни; потребу зробити свій внесок у долю батьківщини; інтерес до міжнаціонального спілкування; прагнення праці на благо рідної країни, її народу.

К. Ушинський уважав, що патріотизм є не тільки важливим завданням виховання, але й могутнім педагогічним засобом: «Як немає людини без самолюбства, так немає людини без любові до батьківщини, і ця любов дає вихованню вірний ключ до серця людини і могутню опору для боротьби з його поганими природними, особистими, сімейними і родовими нахилами» [4, с. 99-100].

Становлення української держави, побудова громадянського суспільства, інтеграція України у європейське співтовариство й визначають основні напрями виховної роботи з молоддю та модернізації навчально-виховного процесу у навчальних закладах усіх рівнів. Ідеалом виховання є національно свідомий громадянин своєї держави. Національно-патріотичне виховання є складовою загального виховного процесу підростаючого покоління, головною метою якого є набуття громадянами соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, формування особистих рис та культурних цінностей.

Враховуючи події сьогодення, на нашу думку, головними завданнями національно-патріотичного виховання є: забезпечення умов для самореалізації громадян України; формування національної свідомості, особистої відповідальності перед нацією, глибинного зв'язку з нею; формування гордості за Вітчизну; виховання поваги та любові до державної символіки та історичних святинь; відновлення та вшанування національної пам'яті; любов до малої й великої Батьківщини; формування духовних цінностей патріотизму; забезпечення духовної єдності поколінь; підтримка кращих рис української нації, збереження і примноження традицій, звичаїв, обрядів рідної країни; створення умов до розвитку громадянської активності, самореалізації особистості відповідно до її здібностей і власних потреб; вироблення у кожній молоді людини моральної відповідальності за все, що робиться на рідній землі.

Питання національно-патріотичного виховання є важливою складовою виховної діяльності сім'ї, школи, позашкільних установ, вищих навчальних закладів. У процесі вивчення різних навчальних предметів у молоді формуються патріотичні погляди й переконання.

Запорукою ефективності виховного процесу є органічне поєднання системи принципів національно-патріотичного виховання в цілісну систему, яка забезпечує досягнення відповідних результатів – міцно і органічно засвоєних

загальнолюдських, і національних цінностей, сформовану стратегію життя суспільства, яка передбачає постійний рух до здійснення нових, соціально значущих задумів.

Слід зазначити, що патріотизм виступає в єдності духовності, громадянської та соціальної активності особистості, яка усвідомлює свою єдність з державою.

Г.Г. Ващенко зазначав, що основними гаслами виховання є: незалежність держави, можливість для молоді творити своє життя; об'єднання українців в одну спільноту; розквіт духовної культури нашого народу; справедливий державний та соціальний устрій [1, с. 310].

Таким чином, національно-патріотичне виховання у вищих навчальних закладах повинно бути спрямовано на формування одного з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до батьківщини, відданість своєму народові; гордість за надбання національної культури, а формування наукового світогляду на основі здобутих знань, які розкривають основи національно-патріотичного виховання курсантів військових вишів, студентської молоді, любові до своєї Батьківщини, свого народу; гордості за героїчну історію своєї Вітчизни; шанобливого ставлення до історичного минулого українського народу, його мови, традицій, звичаїв та обрядів.

Як засвідчує практика, національно-патріотичне виховання молоді є ефективним, якщо у вищих навчальних закладах забезпечується: систематичність засвоєння культурно-історичних, морально-духовних, естетичних знань і цінностей, глибоке пізнання національних традицій, звичаїв, обрядів, оволодіння кращими світовими духовними і культурними цінностями.

Важливу роль у національному вихованні молоді відіграє прищеплення любові до літературної спадщини українського народу. Молодь із задоволенням бере участь у літературних вечорах, присвячених пам'яті Т. Шевченка, Л. Українки, І. Франка, Г. Ващенко та ін. Все це сприяє формуванню високої мовної культури студентів, вихованню любові до всього українського.

Значну частину у виховному процесі має формування політичної та правової культури, повага до законів та державної символіки.

З метою удосконалення роботи щодо національно-патріотичного виховання доцільно систематично організовувати зустрічі молоді з ветеранами Збройних Сил України, ветеранами інших силових структур, вважаючи основною метою національно-патріотичного виховання на сучасному етапі передавання вихованцям соціального досвіду, розуміння ними духовних надбань українського народу, забезпечення духовної єдності поколінь. Такі зустрічі будуть більш ефективними, якщо проводити їх у формі бесіди, круглого столу, вечорів запитань та відповідей, дискусій, тощо.

Результатом перспективи національно-патріотичного виховання сучасної молоді буде високий рівень національної свідомості, бережне ставлення до свого історичного минулого та національних досягнень, потреба постійно розширювати свій культурно-духовний світогляд, брати участь у відродженні та збереженні національних досягнень, а при необхідності бути готовим стати на захист рідної Батьківщини.

Таким чином, глибоке пізнання історичного минулого українського народу, оволодіння його національними і духовними цінностями, вищими здобутками в різних галузях науки, культури і мистецтва – важливі компоненти національно-патріотичного виховання молоді, без якого неможливе збере-

ження історичної пам'яті, розвиток духовності, віри в подолання труднощів, які стоять на заваді розбудови незалежної, суверенної України і входження її в європейський простір розвинутих демократичних країн світу.

Варто зазначити, що у вирішенні проблем національно-патріотичного виховання повинна брати участь у першу чергу сама молодь та усвідомлювати важливість своєї участі в житті країни. Проте спрямувати дії молоді у патріотичному напрямку русло має як держава, так і наполеглива, кропітка праця педагогів. І тут важливим є суб'єкт-суб'єктна взаємодія з метою формування національної свідомості, патріотизму в сучасній молоді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ващенко Г. Виховання волі і характеру / Г. Ващенко. – К.: Школяр, 1999. – 385 с.
2. Русова С. Суспільні питання виховання / С. Русова // Життя і знання. – 1929. – Ч.6 (18). – С. 161-163.
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : у 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К.1977. – Т.3. – 282 с.
4. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори : у 2 т. / К. Д. Ушинський. – К. 1983. – Т.1: Теоретичні проблеми педагогіки. – 103 с.

АНДРЕЙ КРАВЧЕНКО
МИРОСЛАВА САХНО

НАЦИОНАЛЬНО-ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ МОЛОДЕЖИ В УКРАИНЕ – ТРЕБОВАНИЕ СОВРЕМЕННОСТИ

Проанализирован вопрос национально-патриотического воспитания молодежи в Украине как важнейшего направления целостного процесса формирования личности. Обоснованно цель, основные задания и принципы его реализации в современных условиях.

Ключевые слова: личность, государство, гражданское общество, национально-патриотическое воспитание, молодежь.

ANDRIY KRAVCHENKO
MIROSLAVA SAKHNO

NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF YOUTH IN UKRAINE – A REQUIREMENT TODAY

The question of national-patriotic education of youth in Ukraine as an important direction holistic process of identity formation. Grounded goal, key objectives and principles of its realization in modern conditions.

The problem of national-patriotic education of the youth of today is very relevant today. It is a necessary part of the formation of valuable personality traits. As noted VA Sukhomlinsky patriotism as an active focus of consciousness, will, feelings dialectically connected with erudition, ethical, aesthetic and emotional culture, ideological resistance creative work. Education patriotic consciousness, feelings and beliefs can not be separated from the whole complex process of identity formation. The relevance and importance of patriotic education is acquired in the Ukrainian society special importance because of the following reasons: the existence of a real threat to the territorial integrity and inviolability, social and demographic change, crisis, pluralism and deformation values. Bringing patriotic minded person possible upon the development of the national education system, in which the basic issues of education and training based on the ideas of Ukrainian heroic history, rich culture, customs of the people and a thorough knowledge of the native language, literature, respect for national and national symbols, the foundations of the Christian religion.

Analysis study of scientific literature suggests that the idea of patriotism has always been a major concern because of its importance in the development of the individual citizen-patriot country and civil society in general.

This problem has always occupied a leading position in the historical, philosophical and pedagogical sciences. Already in Plato's reasoning was that the homeland more mother and father. In the more developed a love for the Fatherland as the highest value seen in such thinkers as M.Machiavelli, Yu.Kryzhanych, Zh.Russo, I.Fichte. The essence of patriotism disclosed in the works H.Vaschenka, I. Ohienko, S.Rusovoyi, G.Skovoroda, V.Sukhomlynsky, K.Ushynskoho and others.

Patriotic education - planned educational activities aimed at forming pupils a sense of patriotism, that is a good attitude to the country and to the representatives of the common culture or country. This training will include love of country, national identity and dignity; respect for the native language, culture and traditions; responsible for the nature of his native country; the need to contribute to the fate of the country; interest in international communication; desire to work for the welfare of his native country and its people.

The result prospects for national-patriotic education of today's youth will be a high level of national consciousness, carefully related to its historical past and national achievement, the need to expand her cultural and spiritual outlook, to take part in the revival and preservation of national achievement, and if necessary be prepared to defend native homeland.

It should be noted that in addressing national-patriotic education should participate primarily young people themselves and realize the importance of their participation in the country. However, direct action on youth patriotic channel has both state and hard, hard work of teachers. In this important subject-subject interaction to form a national identity and patriotism in today's youth.

Keywords: *personality, country, civil society, national and patriotic education and youth.*

Одержано 12.01.2015, рекомендовано до друку 21.01.2015.